

14. Opodatkowanie pól golfowych w Polsce i wybranych krajach w kontekście zrównoważonego rozwoju

Maciej Cieślukowski

Wstęp

Na forum ONZ państwa członkowskie przyjęły koncepcję zrównoważonego rozwoju (ang. *sustainable development*) w XXI wieku¹. Oznacza ona utrzymanie względnej równowagi między rozwojem gospodarczym i społecznym przy zachowaniu trwałości środowiska naturalnego. Taki rozwój wymaga nie tylko współpracy międzynarodowej, ale przede wszystkim zawiązania wszechstronnych partnerstw na szczeblu krajowym i lokalnym. Państwa zobowiązały się zmobilizować fundusze publiczne i podjąć stosowne działania (środki, narzędzia) umożliwiające osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju. Jednym z takich środków może być preferencyjne opodatkowanie pól golfowych.

Źródła anglojęzyczne i krajowe wskazują, że gra w golfa należy do najpopularniejszych dyscyplin sportowych na świecie, a sektor golfowy pozytywnie wpływa na zrównoważony rozwój. Generowane przez niego korzyści gospodarcze i społeczne zdecydowanie przewyższają straty, jednak oddziaływanie pól golfowych na przyrodę pozostaje kontrowersyjne. Istnieje wiele wartościowych opracowań na ten temat pochodzących z Australii, Kanady i Stanów Zjednoczonych, w których golf jest bardzo popularną dyscypliną sportową, a przemysł golfowy stał się ważnym sektorem gospodarki. Niestety w Polsce omawiana tematyka rzadko bywa przedmiotem zainteresowania naukowców. Warto w tym miejscu wskazać na dwie pozycje, autorstwa Andrzeja Kowalczyka² oraz Andrzeja Kowalczyka i Marty Derek³, traktujące o roli golfa w turystyce zrównoważonej oraz artykuł Mirki Mitukiewicz⁴ omawiający globalny wymiar gry w golfa. Zasoby internetowe Polskiego Związku Golfa oraz krajo-

¹ *The 2030 Agenda for Sustainable Development*, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, www.un.org [dostęp: 08.05.2020].

² A. Kowalczyk, *Turystyka golfowa – kontrowersyjna z punktu widzenia idei turystyki zrównoważonej forma turystyki kwalifikowanej*, w: A. Kowalczyk (red.), *Turystyka zrównoważona*, PWN, Warszawa 2010, s. 272-289.

³ A. Kowalczyk, M. Derek, *Zagospodarowanie turystyczne*, PWN, 2010.

⁴ M. Mitukiewicz, *Golf – sport globalny*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2004, nr 4(18), s. 159-175.

wych klubów golfowych nie zawierają żadnego tego typu opracowania. Wstępne badania wskazują, że w Polsce, pomimo tradycji przedwojennych⁵, gra w golfa jest nadal mało popularna, a sektor golfowy jest bardzo słabo rozwinięty nawet na tle niektórych mniejszych państw Europy Środkowo-Wschodniej.

Celem opracowania jest zaprezentowanie cech gry w golfa w kontekście zrównoważonego rozwoju oraz stwierdzenie, czy krajowe warunki podatkowe sprzyjają rozwojowi tej dyscypliny. Ocena została dokonana w oparciu o porównanie krajowych rozwiązań z przepisami obowiązującymi w Czechach, Estonii, Słowenii i na Słowacji. Państwa te są znacznie mniejsze od Polski, jednak posiadają lepiej rozwinięte rynki golfowe, które mają potencjał do dalszego dynamicznego rozwoju.

Oddziaływanie gry w golfa na zdrowie

Najnowsza agenda ONZ dla zrównoważonego rozwoju zawiera 17 celów⁶ – gra w golfa przyczynia się do osiągnięcia w szczególności dwóch z nich: celu trzeciego (zapewnienie zdrowego życia i promowanie dobrego samopoczucia dla wszystkich osób w każdym wieku) oraz celu ósmego (promowanie trwałego, sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu gospodarczego, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godna praca dla wszystkich). Gra w golfa może też przyczynić się do osiągnięcia celu 15 (ochrona, przywracanie i promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone zarządzanie lasami, zwalczanie pustynnienia oraz powstrzymywanie i odwracanie degradacji ziemi oraz powstrzymywanie utraty różnorodności biologicznej), chociaż oddziaływanie pól golfowych na przyrodę jest przedmiotem większych kontrowersji.

Murray, Daines, Archibald i inni⁷ dokonali przeglądu 301 opracowań naukowych na temat wpływu gry w golfa na zdrowie, opublikowanych przed 1960 rokiem oraz w okresie od roku 1960 do końca 2016. Publikacje te wydano w 22 krajach, w tym najwięcej w Stanach Zjednoczonych (162), Wielkiej Brytanii (38), Australii (27) i Japonii (12) oraz w Kanadzie i Korei Południowej (po 10). Najwięcej publikacji (ponad 100) wydano w latach 2000-2009.

Regularna gra w golfa przede wszystkim wzmacnia kondycję fizyczną zawodnika i zapobiega licznym chorobom. Wśród korzyści zdrowotnych najczęściej wymienia się: poprawę czynności płuc, poprawę funkcjonowania układu sercowo-naczyniowego i wydolności tlenowej, lepszy metabolizm oraz poprawę funkcjonowania układu mięśniowo-szkieletowego. W rezultacie zmniejsza się ryzyko wystąpienia takich kontuzji

⁵ A. Kowalczyk, M. Derek, *Zagospodarowanie turystyczne*, PWN, 2010, s. 328.

⁶ *The 2030 Agenda...*, op. cit.

⁷ A. D. Murray, L. Daines, D. Archibald, R. A. Hawkes, C. Schiphorst, P. Kelly, L. Grant, N. Mutrie, *The relationships between golf and health: a scoping review*, BJSM Online First, published on October 3, 2016, as 10.1136/bjsports-2016-096625, <http://bjsm.bmj.com> [dostęp: 21.11.2019].

i chorób, jak: złamanie biodra, cukrzyca typu drugiego, zawał serca, udar, rak jelita grubego i rak płuc. Golf jest też umiarkowanie kontuzjogenny w porównaniu z innymi dyscyplinami. Badacze wskazują też na korzyści mentalne i społeczne uprawiania tej dyscypliny, chociaż te wymagają jeszcze dalszych pogłębionych badań. Do pierwszych należy zaliczyć m.in. poprawę samooceny, wzrost poczucia własnej wartości, skuteczności, odporności na stres, wzrost zadowolenia i poprawę samopoczucia. Te drugie wyrażają się m.in. w możliwości nawiązania nowych relacji interpersonalnych, przynależności do określonej lokalnej grupy sportowej (klubu golfowego) czy działalności charytatywnej. Australijczycy wskazują, że to właśnie czynniki mentalne i społeczne najbardziej motywują ich do gry w golfa^{8,9}. Naukowcy ze Szwecji udowodnili natomiast, że golfista, bez względu na płeć, wiek i status społeczny, żyje około pięć lat dłużej od osoby, która nie gra w golfa¹⁰.

Badacze omawiają też ryzyko zdrowotne związane z uprawianiem tej dyscypliny, do którego zalicza się ryzyko wystąpienia raka skóry, odwodnienia i wyczerpania organizmu w sytuacji wielogodzinnego wysiłku na słońcu. To pierwsze może wynikać również ze stosowania sztucznych nawozów na polach golfowych. Ponadto, w szczególności podczas zawodów, zauważa się wśród zawodników zwiększone napięcie nerwowe i wzrost ciśnienia krwi. Ryzyko to można jednak minimalizować poprzez odpowiednie przygotowanie organizacyjne i mentalne do gry (odpowiedni ubiór, użycie kremu przeciwsłonecznego, picie płynów i odżywek, szukanie cienia itp.).

Ze względu na walory zdrowotne i społeczne regularna gra w golfa rekomendowana jest osobom w każdym wieku, a w szczególności osobom starszym. W niektórych krajach, zarówno o rozwiniętym rynku golfowym (np. w Kanadzie, Australii, Stanach Zjednoczonych), jak i rozwijającym się (np. w Indiach), gra w golfa jest też włączana do programów nauczania i rozgrywek w szkołach podstawowych, średnich i wyższych^{11,12,13,14}. Warto również podkreślić, że w ostatnich latach golf odgrywa coraz istotniejszą rolę w rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami fizycznymi i mentalnymi.

Jedną z głównych przyczyn występowania wielu chorób jest niska aktywność fizyczna¹⁵. Walory zdrowotne gry w golfa wynikają z wielogodzinnego i umiarkowanego¹⁶ wysiłku fizycznego na świeżym powietrzu, obejmującego rozegranie jednej

⁸ 2018 Golf Club Participation Report of Australia, Golf Australia, 2019, s. 6.

⁹ Community Impact Study, Australian Golf Industry Council, September 2017, s. 37 i nast.

¹⁰ B. Farahmand, G. Broman, U. de Faire et al., *Golf: a game of life and death – reduced mortality in Swedish golf players*, "Scand J Med Sci Sports" 2009, vol. 19, s. 419-424.

¹¹ Future Links, *Golf in Schools*, www.golfinschools.golfcanada.ca [dostęp: 22.11.2019].

¹² Golf Australia, www.golf.org.au/schoolevents [dostęp: 22.11.2019].

¹³ Community Impact Study, op. cit., s. 77 i nast.

¹⁴ Tee20, *Strategic Plan*, The Indian Golf Union, November 2013.

¹⁵ Community Impact Study, op. cit., s. 62.

¹⁶ Regularny i umiarkowany wysiłek fizyczny (spalanie od 3,5 do 7,0 kcal/min) zalecany jest przez Światową Organizację Zdrowia, zob. *Wytyczne UE dotyczące aktywności fizycznej*, Czwartry projekt skonsolidowany, Grupa Robocza UE „Sport i Zdrowie”, Bruksela, 10 października 2008, s. 8 i 9.

rundy gry (18 dołków). Z reguły gra odbywa się w grupie od dwóch do maksymalnie czterech osób. Z badań wynika, że golfiści i golfistki wykonują wówczas od 11,2 do 16,7 tys. kroków, przechodzą od 6,4 do 12,8 km i spalają od 531 do 2467 kcal (od 3,3 do 8,15 kcal/min). Rozpiętość w osiągnięciach zależy głównie od posiadanych umiejętności (ang. *handicap*), płci oraz od tego, czy gracz używa wózka z torbą wypełnioną kijami, czy też korzysta z pomocy *caddiego*¹⁷. Osoby korzystające z pojazdów golfowych generalnie osiągają natomiast wyniki gorsze o połowę. Warto też podkreślić, że znaczny wysiłek fizyczny wykonują również kibice, którzy podążają za zawodnikami podczas turniejów¹⁸.

Korzyści gospodarcze

Gra w golfa przyczynia się do wzrostu dochodów, poprawy zatrudnienia i wzrostu płac¹⁹. Efekty te można podzielić na bezpośrednie oraz wywołane efektami mnożnikowymi – pośrednie i indukowane. Bezpośrednie efekty powstają w „przemśle golfowym”, który obejmuje tzw. sektory kluczowe i wspomagające. Te pierwsze stanowią: kluby i pola golfowe (*greenfee*²⁰ i składki członkowskie), nakłady inwestycyjne w pola golfowe, producenci i dostawcy sprzętu (kijów, piłek, toreb, ubrań itp.) oraz usług golfowych (media, turnieje, stowarzyszenia, itp.), a także wydarzenia golfowe o charakterze charytatywnym. Do drugich zalicza się rynek nieruchomości w resortach golfowych (hotele, restauracje, domy, mieszkania itp.) oraz branżę turystyki golfowej. Efektem pośrednim jest popyt na produkty i usługi firm spoza branży zgłaszany przez przemysł golfowy. Natomiast efektem indukowanym jest dodatkowy dochód osiągnięty w wyniku aktywności gospodarczej w całej gospodarce, spowodowany wydatkami pracowników zatrudnionych w przemyśle golfowym i u jego dostawców. Beneficjentami są także państwo i samorządy terytorialne, które osiągają dochody z podatków nakładanych na przemysł golfowy i branże powiązane. Podział korzyści ekonomicznych pozostaje jednak bardzo zróżnicowany w przekroju państw i regionów w zależności od stopnia rozwoju i popularności dyscypliny.

Gra w golfa jest jedną z najpopularniejszych dyscyplin sportowych na świecie. Murray, Daines, Archibald i inni w artykule z 2016 roku plasują grę w golfa na trzecim miejscu na świecie i podają, że w nią 55 mln zarejestrowanych zawodników amatorów i profesjonalistów w 206 krajach, podczas gdy w piłkę nożną gra 250 mln zawodników, w tenisa ziemnego – 75 mln zawodników, a w rugby – 5 mln

¹⁷ *caddy* – osoba, która niesie torbę z kijami zawodnika, a także doradza i wspiera mentalnie zawodnika.

¹⁸ SO Lyu, H. Lee, *Market segmentation of golf event spectators using leisure benefits*, „J Trav Tourism Market” 2013, vol. 30, s. 186-200.

¹⁹ *The 2016 US Golf Economy Report*, Golf 20/20, „Teconomy” 2017, s. 5 i 23.

²⁰ Opłata za wejście na pole (dosłownie opłata za korzystanie z *greenów*).

zawodników²¹. Z kolei na portalu internetowym Pledge Sports w rankingu za 2017 rok grę w golfa umieszczono na 10 miejscu na świecie, po takich dyscyplinach, jak: tenis stołowy, krykiet, koszykówka, siatkówka, hokej na trawie i badminton²². W 2017 roku najwięcej golfistów i golfistek odnotowano w Stanach Zjednoczonych, Japonii, Kanadzie i Europie, tam też znajdowało się najwięcej zarejestrowanych pól golfowych (tab. 14.1). W samej Europie liczba golfistów wzrosła w latach 1990-2010 z 1,7 do 4,4 mln, po czym spadła, aby na koniec 2017 roku wynieść 4,1 mln²³. W 2017 roku ponad 73% wszystkich zawodników było zarejestrowanych w siedmiu krajach, tj. w Anglii, Niemczech, Szwecji, Francji, Holandii, Hiszpanii i Szkocji. Kraje te posiadały też ponad 70% całkowitej liczby zarejestrowanych pól golfowych w Europie.

TABELA 14.1. Liczba zarejestrowanych graczy i pól golfowych w wybranych krajach i regionach w 2017 roku

Kraje	Populacja	Liczba zarejestrowanych graczy	Liczba pól golfowych	Liczba graczy/populacja	Liczba graczy/pole golfowe
Stany Zjednoczone ¹	322 179 605	23 800 000 ²	15 014	7,39%	1 585,2
Japonia ¹	127 748 513	5 500 000 ²	2 290	4,31%	2 401,7
Kanada	36 624 199	5 700 000 ²	2 298	15,56%	2 480,4
Australia	24 450 561	978 000 ²	1 656	4,00%	590,6
Europa	741 447 158	4 140 000	6 861	0,56%	603,4
Anglia	55 619 400	655 839	1 872	1,18%	350,3
Niemcy	82 521 653	644 943	731	0,78%	882,3
Szwecja	9 995 153	468 570	442	4,69%	1 060,1
Francja	66 804 121	410 171	602	0,61%	681,3
Holandia	17 181 084	387 797	250	2,26%	1 551,2
Hiszpania	46 528 024	270 464	349	0,58%	775,0

²¹ A. D. Murray, L. Daines, D. Archibald, R. A. Hawkes, C. Schiphorst. P. Kelly, L. Grant, N. Mutrie, op. cit., s. 4.

²² 10 Top Most Played Sports, www.pledgesports.org [dostęp: 10.04.2020].

²³ Golf, www.statista.com [dostęp: 11.12.2019].

Kraje	Populacja	Liczba zarejestrowanych graczy	Liczba pól golfowych	Liczba graczy/populacja	Liczba graczy/pole golfowe
Szkocja	5 424 800	187 802	560	3,46%	335,4
Czechy	10 578 820	60 301	106	0,57%	568,9
Słowenia	2 065 895	8 762	13	0,42%	674,0
Słowacja	5 435 343	8 689	26	0,16%	334,2
Polska	37 976 687	5 646	33	0,01%	171,1
Estonia	1 315 635	2 843	8	0,22%	355,4

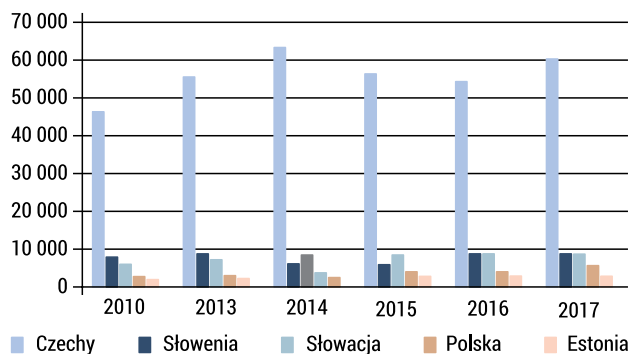
¹ dane za 2016 rok; ² ogólna liczba graczy.

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie: *The 2016 US Golf Economy Report, Golf 20/20, "Teconomy" 2017*, s. 4; *NGF's 2017 Participation Report Golf*, April 2017, www.thengfq.com [dostęp: 21.11.2019]; *Golf Club Participation Report of Australia 2017*, Golf Australia, June 2018, s. 3 i 10; *Golf Facilities in Canada*, Golf Canada, The PGA of Canada 2017, s. 4; *Canadian Golf Consumer Behaviour Study*, NAVICOM, The National Allied Golf Associations (NAGA), www.canadagolfs.ca [dostęp: 20.11.2019]; *Japanese playing golf 2016-2030*, www.statista.com [dostęp: 17.11.2019]; *Top 100 Golf Courses of the World*, <https://www.top100golfcourses.com> [dostęp: 17.11.2019].

Na podstawie wskaźników liczby golfistów przypadających ogółem na populację oraz przeciętnej liczby golfistów przypadających na pole golfowe można porównać obecny stan oraz potencjał do dalszego rozwoju dyscypliny w poszczególnych krajach – czym te wskaźniki są wyższe, tym lepiej. Oznacza to bowiem, że popyt na grę w golfa ciągle wzrasta i przewyższa podaż. Z tabeli wynika, że do najlepiej rozwiniętych rynków golfowych należą Stany Zjednoczone, Japonia, Kanada, Australia, Anglia, Szwecja, Szkocja i Holandia. Szkocję, Anglię i Australię należy też uznać za rynki bardzo ustabilizowane, na których zachowana jest względna równowaga pomiędzy wysokim popytem a podażą usług golfowych. Relatywnie bardzo wysokie wskaźniki graczy na populację w Stanach Zjednoczonych, Japonii i Kanadzie wynikają z objęcia analizą wszystkich graczy, natomiast tylko część z nich jest zarejestrowana w klubach lub gra regularnie. Przykładowo w Kanadzie udział tych graczy w liczbie graczy ogółem wynosi 62,0%.

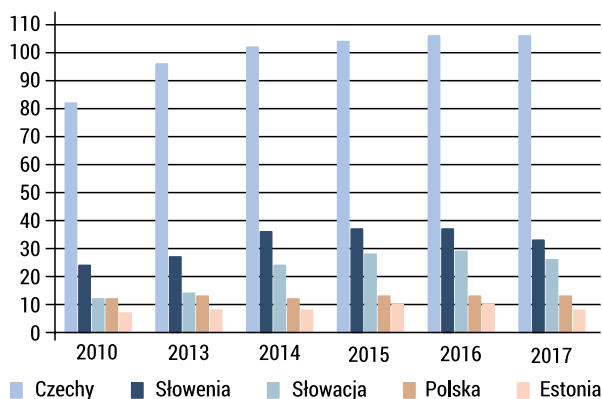
W Europie Środkowo-Wschodniej w latach 2010-2017 gra w golfa cieszyła się największą popularnością w Czechach, na Słowacji, w Słowenii, Polsce i Estonii. Łączna liczba golfistów i golfistek w tych krajach wzrosła w badanym okresie z ponad 64,9 do 86,3 tys. (rys. 14.1), a liczba pól – ze 137 do 186 (rys. 14.2). Najwięcej zawodników było zarejestrowanych w Czechach, Słowenii i na Słowacji, a pól golfowych – w Czechach, Polsce i na Słowacji. W pozostałych państwach regionu liczba golfistów

nie przekraczała 2 tys., a liczba pól golfowych (z wyjątkiem Rosji i Węgier) – dziewięć. Wskazane kraje, z wyjątkiem Polski, uznawane są za rynki z potencjałem rozwojowym²⁴. Niestety w Polsce prognozy rozwoju sektora golfowego nie sprawdziły się, gdyż na koniec 2010 roku przewidywano działanie aż 142 pól golfowych²⁵. Z tabeli 14.1 wynika natomiast, że zainteresowanie golfem w Polsce w 2017 roku było relatywnie słabe na tle innych państw, a liczba pól pokrywała jedynie przeciętne zapotrzebowanie graczy.



RYSUNEK 14.1. Liczba zarejestrowanych golfistów i golfistek w latach 2010-2017 w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie: *Golf*, www.statista.com [dostęp: 17.11.2019].



RYSUNEK 14.2. Liczba zarejestrowanych pól golfowych w latach 2010-2017 w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie: *Golf*, www.statista.com [dostęp: 17.11.2019].

²⁴ *Golf Participation Report for Europe 2016*, Golf Advisory Practice in EMEA, KPMG, s. 10.

²⁵ M. Mitukiewicz, op. cit., s. 170.

TABELA 14.2. Efekty ekonomiczne gry w golfa w wybranych państwach i regionach w latach 2008, 2011, 2012, 2016 i 2017 (w mln euro)

Wyszczególnienie	Australia (2008)	Stany Zjednoczone (2011)	Europa (2011/2012) ¹	Wielka Brytania (2011/2012) ¹	Kanada (2013)	Stany Zjednoczone (2016)	Australia (2017) ²
Działalność klubów i pól golfowych	1 125	22 688	8 435	3 621	3 412	32 696	1 983
Inwestycje w pola golfowe	164	1 575	1 715	756	273	2 048	
Produkcja sprzętu i dostawa usług golfowych	317	5 839	3 237	1 490	4 476	5 741	
Działalność charytatywna	19	2 972	85	63	362	3 743	
Rynek nieruchomości golfowych	47	3 599	95	10	5 663	8 874	
Turystyka golfowa	393	15 622	1 553	229	4 981	24 438	315
Efekt bezpośredni (ogółem)	2 065	52 295	15 120	6 169	19 166	77 540	2 299
Efekt całkowity	brak danych	176 829	brak danych	brak danych	25 109	191 911	brak danych
Zatrudnienie całkowite w przemyśle golfowym	21 237 ³	1 976 477	180 000	78 900	300 100	1 885 674	brak danych
Place	brak danych	42 223	4 420	1 766	brak danych	55 732	brak danych
PKB	739 205	11 812 362	14 108 474 ⁴	1 912 458 ⁴	1 338 251	17 771 830	1 197 374 ⁵
Udział efektów bezpośrednich w PKB	0,28%	0,44%	0,11%	0,32%	1,43%	0,44%	0,19%
Udział efektów całkowitych w PKB	-	1,50%	-	-	1,88%	1,08%	-
Liczba zarejestrowanych golfistów	1 181 100	25 700 000	4 400 300	1 359 400	5 700 000	20 100 000	978 000
Efekt bezpośredni na golfistę (euro)	1 749	2 035	3 436	4 538	3 258	3 363	2 350

¹ kwiecień 2011-marzec 2012; ² stan na wrzesień 2017; ³ tylko w klubach golfowych; ⁴ stan na koniec 2011 roku; ⁵ stan na koniec 2017 roku.

ZRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie: *The 2016 US Golf Economy Report*, Golf 20/20, "Teconomy" 2017; *The 2011 US Golf Economy Report*, Golf 20/20, October 2012; *The Economic Impact of Golf on the Economy of Europe*, Sports Marketing Surveys, February 2013; *Community Impact Study*, Australian Golf Industry Council, September 2017; *The Australian Golf Industry Economic Report 2010*, Australian Golf Industry Council, 2010; *NGF's 2017 Participation Report Golf*, April 2017, www.thengfg.com [dostęp: 21.11.2019]; *Golf Club Participation Report of Australia 2017*, Golf Australia, June 2018; *2014 Economic Impact Study of Golf in Canada*, The National Allied Golf Association, May 2014.

Biorąc pod uwagę płeć i wiek, w podziale na mężczyzn, kobiety (15+) i juniorów (osoby w wieku do 15 lat) z uzyskanych danych wynika, że we wszystkich badanych krajach (tab. 14.1) oraz pozostałych państwach europejskich zdecydowanie dominują mężczyźni. Przykładowo w 2016 roku w Stanach Zjednoczonych juniorzy stanowili 14,4% graczy, a mężczyźni – 76%^{26,27}, podczas gdy w Australii w 2017 roku juniorzy stanowili zaledwie 3,5% całkowitej liczby golfistów, a mężczyźni – aż 80%²⁸. W 2015 roku w krajach europejskich średni udział mężczyzn w liczbie graczy ogółem wyniósł 66%, a juniorów – 9%²⁹. Warto przy tym zwrócić uwagę, że np. na Słowacji, w Słowenii i Niemczech udział kobiet w liczbie graczy ogółem był relatywnie wysoki (odpowiednio 34, 35 i 35%), natomiast w Turcji, Macedonii, Azerbejdżanie, Grecji i Serbii udział juniorów wyniósł odpowiednio 44, 35, 33, 32 i 30%. W Polsce w 2015 roku gra w golfa również była wyraźnie zmaskulinizowana, gdyż mężczyźni stanowili aż 74% graczy, kobiety – 18%, a juniorzy – 8%.

Z uzyskanych danych wynika, że gra w golfa przynosi największe korzyści gospodarcze w Stanach Zjednoczonych (tab. 14.2). Udział efektów bezpośrednich w gospodarce jest jednak relatywnie podobny w badanych krajach i waha się od 0,11 do 1,43% PKB, co w przeliczeniu na golfistę daje od niecałych 1,1 tys. euro w Europie do ponad 4,5 tys. euro w Wielkiej Brytanii. W Stanach Zjednoczonych i Kanadzie oszacowano też korzyści gospodarcze wynikające z efektów mnożnikowych. W Stanach Zjednoczonych są one ponad dwukrotnie wyższe od efektów bezpośrednich. Struktura korzyści ekonomicznych jest bardzo podobna we wszystkich badanych krajach. Największe dochody uzyskują kluby golfowe, branża turystyczna oraz dostawcy sprzętu i usług golfowych.

Oddziaływanie na środowisko naturalne

Oddziaływanie gry w golfa na środowisko naturalne wciąż jest przedmiotem dyskusji. Kowalczyk³⁰ wskazuje, że infrastruktura golfowa przynosi więcej strat dla środowiska przyrodniczego niż korzyści. Jej negatywny wpływ wiąże się przede wszystkim z utrzymaniem pola golfowego, które najpierw zmienia pierwotny krajobraz, a później wymaga regularnego nawożenia i zużycia dużej ilości wody. W konsekwencji powstaje konflikt z przyrodą, ryzyko zachwiania gospodarki wodnej na pobliskich terenach, ryzyko erozji gleby, a także wyginięcia niektórych gatunków roślin i zwierząt. Należy jednak podkreślić, że straty w środowisku naturalnym zależą też od lokalizacji pola. Wyraźnej krytyce poddano np. niekontrolowaną budowę pól golfowych w wybranych krajach Azji Środkowo-Wschodniej w latach 90. ubiegłego stulecia³¹.

²⁶ *The 2016 US Golf Economy Report*, op. cit., s. 4.

²⁷ *NGF's 2017 Participation Report Golf*, April 2017, www.thengfq.com [dostęp: 21.11.2019].

²⁸ *2017 Golf Club Participation Report*, Golf Australia, June 2018, s. 3 i 20.

²⁹ *Golf Participation Report for Europe 2016*, op. cit., s. 3 i 20.

³⁰ A. Kowalczyk, op. cit., s. 278, 280, 281.

³¹ *Ibidem*, s. 281.

TABELA 14.3. Oddziaływanie gry w golfa na środowisko naturalne

Zagrożenia dla ekosystemu	Działania środowisk golfowych	Zasady ekologicznego postępowania golfistów
<ul style="list-style-type: none"> • zanieczyszczenie wód gruntowych i powierzchniowych nawozami chemicznymi, • niska jakość wody w strumieniu spowodowana erozją linii brzegowej, • zużycie dużej ilości wody do nawadniania pól, • degradacja obszarów naturalnych, • szkodliwy wpływ chemikaliów na różne gatunki roślin i zwierząt, • hodowla wręcz nienaturalnych traw w odpowiedzi na wyrafinowane oczekiwania golfistów, • utrata lub defragmentacja dzikiej przyrody, • zniszczenie terenów podmokłych, • zastąpienie naturalnych zbiorowisk roślinnych krajobrazem zarządzanym (nowe sztuczne obiekty: bunkry z piaskiem, <i>greeny</i>, zbiorniki wodne itp.) i obcymi roślinami 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie potrzebnych rezerwatów dzikiej przyrody, • zachowanie obszarów naturalnych w środowisku miejskim, • dbanie o dziką rodzimą przyrodę, • ochrona zasobów wodnych, • filtrowanie odpływu wody deszczowej przez mokradła i torfowiska znajdujące się na polu golfowym, • lepsze zarządzanie nawodnieniem, • redukcja hałasu, • oszczędzanie energii, • stosowanie nawozów naturalnych, • rehabilitacja obszarów zdegradowanych, • budowa pól na obszarach zdegradowanych, • poprawa jakości powietrza na terenie pola, • używanie elektrycznych pojazdów golfowych, • edukacja prozdrowotna i ekologiczna golfistów, • badania i szkolenia w zakresie ekologicznego zarządzania polem golfowym, • wprowadzenie ekologicznego <i>Compliance</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • naprawianie uszkodzeń na trawie spowodowanych uderzeniem kija (ang. <i>divot</i>) lub piłki (ang. <i>pitchmark</i>), • chodzenie zamiast używania wózka lub pojazdu golfowego (jeśli pozwala na to sprawność fizyczna), • uderzanie dalej i szukanie spójności z terenem zamiast prędkości (niższe wysokości koszenia bardziej zakłócają ekosystem), • trzymanie z dala od naturalnych siedlisk przyrodniczych i rezerwatów, • recykling odpadów, • oszczędzanie wody przy myciu kijów, • edukacja ekologiczna innych golfistów, • wywieranie presji na klubach w zakresie ekologicznego działania

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie: *Golf and Environment*, www.auduboninternational.org [dostęp: 21.11.2019]; *Golf Course Environmental Profile*, www.gcsaa.org [dostęp: 21.11.2019]; *The environmental principles for golf courses in the United States*, www.beyondpesticides.org [dostęp: 21.11.2019]; A. Kowalczyk, *Turystyka golfowa – kontrowersyjna z punktu widzenia idei turystyki zrównoważonej forma turystyki kwalifikowanej*, w: A. Kowalczyk (red.), *Turystyka zrównoważona*, PWN, Warszawa 2010, s. 280 i 281; A. Kowalczyk, M. Derek, *Zagospodarowanie turystyczne*, PWN, 2010, s. 322 i 323.

Pola budowano na miejscu pól ryżowych, w okolicach zespołów świątyń wpisanych na listę UNESCO, parków narodowych lub rezerwatów przyrody, co niszczyło nie tylko środowisko przyrodnicze, ale także miejscowy krajobraz kulturowy, negatywnie wpływało na styl życia mieszkańców i ich tradycje.

Jednak w odniesieniu do powyższej krytyki należy wspomnieć, że kluby golfowe podejmują działania, które ograniczają negatywne efekty środowiskowe i poprawiają ogólny wizerunek dyscypliny. Dobrym przykładem może być budowanie pól golfowych na obszarach zdegradowanych, nieużytkach, opuszczonych gospodarstwach rolnych, wzdłuż wybrzeży, wśród kopalni odkrywkowych, kamieniołomów i na pustyniach³². Badania dowodzą też, że pole przyjazne środowisku naturalnemu jest atrakcyjniejsze dla golfistów, lepiej zarządzane, a także obniża koszty ubezpieczenia³³. Szybko rośnie też świadomość dotycząca zagrożeń i bardziej odpowiedzialnej gry wśród samych golfistów. W powyższej tabeli 14.3 przedstawiono zagrożenia dla ekosystemu wywołane grą w golfa, działania podejmowane przez środowiska golfowe i zasady ekologicznego postępowania golfistów w trakcie gry.

Warunki podatkowe działania klubów golfowych w Polsce

Kluby golfowe w Polsce prowadzą działalność gospodarczą i podlegają różnemu opodatkowaniu. Do najważniejszych z nich należą: podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT), podatek dochodowy od osób prawnych (CIT), podatek od towarów i usług (VAT) oraz podatek od nieruchomości (PN). W przypadku tzw. pól resortowych ważną rolę może też odgrywać akcyza nakładana na produkty alkoholowe. Zakres i wielkość opodatkowania zależą przede wszystkim od formy prawno-organizacyjnej klubu oraz własności i dostępności do pola golfowego. W tabeli 14.4 przedstawiono zakres opodatkowania klubów golfowych w zależności od powyższych kryteriów.

W Polsce kluby golfowe działają najczęściej w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjnej, stowarzyszenia posiadającego osobowość prawną lub jednoosobowej działalności gospodarczej. Wówczas odpowiednio podlegają PIT lub CIT, a także pozostałym podatkom w zależności od zakresu sprzedaży i posiadanego majątku. Stowarzyszenia podlegają CIT, jednak na mocy art. 17, ust. 1, pkt 4 ustawy dochody są zwolnione z podatku w części przeznaczony na cele statutowe, np. w zakresie kultury fizycznej i sportu czy działalności oświatowej. Składki członkowskie, darowizny i dobrowolne wpłaty na rzecz stowarzyszeń nie stanowią też obrotu w rozumieniu VAT.

³² Przykładem takiego działania jest stworzenie dziewięciodołkowego pola golfowego „Zawarcie” na terenie byłego składowiska odpadów w Gorzowie Wielkopolskim przez Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. (*Pole golfowe*, www.golfzawarcie.pl, dostęp: 25.11.2019); W 2012 roku w Grindavík (Islandia) oddano do użytku osiemnastodołkowe pole golfowe umiejscowione pośród jałowych pól lawy (*Grindavíkur*, www.gggolf.is, dostęp: 12.04.2020).

³³ *Golf and Environment*, www.auduboninternational.org [dostęp: 21.11.2019].

TABELA 14.4. Zakres opodatkowania klubów golfowych w Polsce ze względu na własność i dostęp do pola golfowego

Właściciel pola (forma prawno- organizacyjna)	Dostęp do pola					
	Brak pola	Pole publiczne miejskie	Pole publiczne odpłatne (<i>daily fee</i>)	Pole resortowe	Pole półprywatne	Pole prywatne
Jednostka samorządu terytorialnego (osoba prawna)		VAT	VAT, PN			
Jednoosobowa działalność gospodarcza (osoba fizyczna)			PIT, VAT, PN	PIT, VAT, PN	PIT, VAT, PN	PIT, VAT, PN
Spółka z o.o. (osoba prawna)			CIT, VAT, PN	CIT, VAT, PN	CIT, VAT, PN	CIT, VAT, PN
Spółka akcyjna (osoba prawna)			CIT, VAT, PN	PIT, VAT, PN	CIT, VAT, PN	CIT, VAT, PN
Stowarzyszenie (osoba prawna)	PN		PN	PN	PN	

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie: B. Kelley, *The Different Types of Golf Courses*, www.liveabout.com [dostęp: 25.11.2019]; *Obiekty golfowe w Polsce*, www.pzggolf.pl [dostęp: 04.11.2019-25.11.2019]; Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. 2019, poz. 865 ze zm.; Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 2019, poz. 1387 ze zm.; Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz.U. 2018, poz. 2174 ze zm.; Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, Dz.U. 2018, poz. 1445.

Właścicielem pola może też być jednostka samorządu terytorialnego, która utrzymuje pole z lokalnego budżetu. Takie pola określane są mianem publicznych pól miejskich. Są one dostępne dla mieszkańców przez cały czas nieodpłatnie lub za niewielką opłatą. Bardzo często takie pola mają charakter parków miejskich, więc zajmują się nimi wydzielone w strukturze JST jednostki budżetowe. W Polsce JST są wyłączone z CIT, z podatku od nieruchomości zwolnione są też gminne grunty i budynki, które nie są zajęte na działalność gospodarczą (art. 7, pkt 15 ustawy o podatkach i opłatach

lokalnych). Natomiast JST podlegają VAT na zasadach ogólnych. Z przeglądu obiektów golfowych wynika, że publiczne pola miejskie jeszcze w Polsce nie funkcjonują³⁴, natomiast są bardzo popularne m.in. w Kanadzie, Australii i Stanach Zjednoczonych³⁵.

Publiczne pola odpłatne również są dostępne dla ogółu publiczności, jednak właścicielami są podmioty prywatne, więc z reguły są one lepszej jakości, ale też droższe od pól miejskich. Pole resortowe jest elementem większego kompleksu nieruchomości obejmującego zazwyczaj luksusowy hotel, restaurację, salony odnowy biologicznej, inną infrastrukturę sportową itp. Pole takie również ma charakter publiczny odpłatny, jednak z reguły gościom resortowym przysługują preferencyjne zasady korzystania z niego.

Pola półprywatne udostępniane są przede wszystkim członkom klubu, zaproszonym gościom, a w ograniczonym zakresie czasowym i pod pewnymi warunkami (np. odpowiedni *handicap*) także publiczności. Z kolei pola prywatne są zamknięte dla publiczności, a udostępniane wyłącznie dla członków klubu i zaproszonych gości. Członkostwo wiąże się zarówno z relatywnie wysokimi opłatami, jak i licznymi przywilejami.

Warto też zwrócić uwagę na funkcjonowanie tzw. klubów społecznych, które nie są właścicielami pól golfowych. Kluby te funkcjonują najczęściej w formie stowarzyszeń i powstają głównie dla celów *handicapowych* graczy. Kluby te korzystają z innych pól golfowych na warunkach zawartych w odrębnych umowach.

Stopień restrykcyjności dostępu do pól jest zróżnicowany w przekroju państw. W Polsce granice między polami prywatnymi a publicznymi zacierają się. Z reguły przeważają pola półprywatne z otwartym, odpłatnym i nierestrykcyjnym dostępem dla ogółu publiczności. Z kolei przynależność do klubu umożliwia całoroczną grę na polu bez limitu wejść.

Wybrane elementy opodatkowania w Polsce i innych państwach europejskich

W tabeli 14.5 przedstawiono stawki podatkowe nakładane na ważne produkty i nieruchomości w działalności klubów golfowych w wybranych krajach w latach 2017-2019.

Z tabeli wynika, że stawki VAT nakładane na produkty i usługi w wybranych państwach są dość zróżnicowane. Podobne rozkłady stawek występują w Polsce i Słowenii, tylko sprzęt golfowy opodatkowany jest stawką podstawową, a usługi – stawkami zredukowanymi. Najwyższe stawki występują w Estonii i na Słowacji. Przepisy VAT w poszczególnych krajach nie zawierają żadnych specjalnych preferencji

³⁴ Przeglądu obiektów golfowych w Polsce dokonano w okresie od 4 do 25 listopada 2019 roku (04.11-20.11.2019) na podstawie bazy danych Polskiego Związku Golfowego, www.pzggolf.pl [dostęp: 04.11.2019-20.11.2019].

³⁵ Zob. np. *Golf Facilities in Canada*, Golf Canada, The PGA of Canada 2017, s. 4.

podatkowych bezpośrednio związanych z prowadzeniem klubów i pól golfowych. Biorąc pod uwagę stawki akcyzy, wyraźne różnice pojawiają się w opodatkowaniu energii oraz wina. Najwyższe stawki opłat za energię elektryczną występują w Estonii i na Słowacji, a najniższa – w Czechach. W Czechach, Słowenii i na Słowacji wino niemusujące opodatkowane jest stawką 0%.

Dochody osób fizycznych opodatkowane są najniższymi podatkami liniowymi w Czechach i Estonii. W Polsce i Słowenii występują podatki progresywne, ale w tym drugim kraju stawki nominalne są najwyższe. Ciężar podatkowy pracy (tzw. klin podatkowy) jest podobny we wszystkich państwach. Korporacje faktycznie najniżej opodatkowane są w Estonii i Polsce, a najwyżej na Słowacji. Warto przy tym podkreślić, że szczególnie niski podatek w Estonii wynika z faktu, że CIT-em opodatkowany jest tylko zysk podzielony między akcjonariuszami.

Kluczowe znaczenie dla funkcjonowania pól golfowych, ze względu na jego potencjalne koszty, ma jednak podatek od nieruchomości. Jego konstrukcja jest zróżnicowana w badanych krajach, gdyż kompetencje w jego zakresie dzielą państwa z samorządami lokalnymi. W Czechach i Polsce opodatkowuje się powierzchnię gruntów i budynków, natomiast w Estonii – ich wartość. Na Słowacji obowiązuje system mieszany, a w Słowenii o wysokości podatku decydują wyłącznie władze lokalne. W przypadku tych podatków występują podobne ustawowe zwolnienia przedmiotowe, a dotyczą najczęściej gruntów, budynków i budowli związanych z publicznym przeznaczeniem (edukacja dzieci i młodzieży, obrona, parki itp.). Tylko w Czechach i Słowenii wśród zwolnień ustawowych zawarto również grunty przeznaczone pod budowę infrastruktury sportowej dla publiczności. Stawki podatków są zróżnicowane, ale w Czechach są zdecydowanie niższe niż w Polsce. Trzeba też podkreślić, że we wszystkich państwach władze lokalne mają prawo do wprowadzania dodatkowych preferencji podatkowych, np. w postaci obniżek stawek czy też zwolnień przedmiotowych.

W Polsce na mocy przepisów ustawowych pole golfowe interpretowane jest jako obiekt znajdujący się na użytkach rolnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej i w związku z tym podlega opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości, a nie podatkiem rolnym^{36,37}. Z podatku od nieruchomości zwolnione są też grunty stanowiące nieużytki, użytki ekologiczne, grunty zadrzewione i zakrzewione (z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej). Na tej podstawie można przyjąć, że teren na polu golfowym, poza *fairwayem* i *greenami*, nie jest przeznaczony na działalność gospodarczą, powinien być więc zwolniony z podatku. Podstawą opodatkowania wszelkich budowli znajdujących się na terenie kompleksu golfowego (*greeny*, bunkry, mostki, wiaty itp.) jest ich wartość, a budynków (dom klubowy, hotel itp.) – powierzchnia użytkowa.

³⁶ R. Lewandowski, *Pole golfowe a podatek od nieruchomości*, www.podatki.biz [dostęp: 12.12.2019].

³⁷ Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz.U. 2019, poz. 1256 ze zm.).

TABELA 14.5. Stawki podatkowe nakładane na wybrane produkty i nieruchomości w Czechach, Estonii, Polsce i na Słowacji w latach 2017-2019

Podatek	Czechy	Estonia	Polska	Słowenia	Słowacja
VAT (01.01.2019)					
Sprzęt golfowy	21%	20%	23%	22%	20%
Gra na polu golfowym	15%	20%	8%	9,5%	20%
Dostawa wody	15%	20%	8%	9,5%	20%
Nawozy	15%	20%	8%	9,5	20%
Usługi hotelarskie	15%	9%	8%	9,5%	10%
Usługi gastronomiczne	15%, 21%	20%	8%	9,5%	20%
Akcyza (01.07.2019)					
Benzyna bezołowiowa (euro/1000 lit.)	498,4	563,0	425,7	490,1	547,0
Gaz naturalny do ogrzewania działalności gospodarczej (euro/gigadzule)	0,33	1,67	0,30	1,85	0,37
Energia elektryczna (euro/MWh)	1,10	4,47	1,17	3,85	1,32

Piwo (euro/hl plato lub alkohol)	1,24	12,7	1,82	12,1	3,59
Wino (euro/hl)	0,0	147,8	36,92	0,0	0,0
PIT (2018)	15% (podatek liniowy)	20,0% (podatek liniowy)	18%, 32% (skala progresywna)	16%, 27%, 34%, 39%, 50% (skala progresywna)	25% (podatek liniowy)
Klin podatkowy (2017 rok)	38,1%	36,8%	34,3%	34,1%	33,8%
CIT (2018) ITR1 (2017)	19% (20,2% ITR)	20,0% (7,4% ITR)	19% (12,1% ITR)	19,0% (18,3% ITR)	21% (29,3% ITR)
PN (2019) (podatek od nieruchomości)	<ul style="list-style-type: none"> • 0,2 CZK (0,03zł)/m² od gruntu, • 2,0 CZK (0,32 zł)/m² od zabudowanych gruntów, • 10,0 CZK (1,66 zł)/m² – powierzchnia użytkowa budynków, • 6,0 CZK (0,96 zł)/m² – inne budynki i budowle. 	0,1–2,5% wartości gruntów.	<ul style="list-style-type: none"> • 0,93zł/m² – grunty na działalność gospodarczą, • 23,47zł/m² – powierzchnia użytkowa budynków, • 2% – wartość budowli. 	Stawki kwotowe ustalane są przez gminy.	<ul style="list-style-type: none"> • 0,25% wartości gruntów, • 0,033 EUR (0,14 zł)/m² – konstrukcje na zabudowanym terenie.

¹(ang. *Implicit Tax Rate*) faktyczna (ukryta) stawka podatkowa.

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie: *Data on taxation*, www.europa.eu [dostęp: 10.11.2019-15.11.2019].

Zakończenie

Regularna gra w golfa wpisuje się w kontekst zrównoważonego rozwoju. Poprawia kondycję fizyczną i mentalną zawodników, wpływa też pozytywnie na rozwój społeczny i przedłuża życie. Walory tej gry sprawiają, że chętnie uprawiają ją seniorzy i seniorki, ma ona też coraz większe znaczenie w rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami. W wielu krajach dyscyplina ta stanowi część programów nauczania w szkołach podstawowych, średnich i wyższych. Gra w golfa stanowi też poważny impuls dla rozwoju gospodarczego, chociaż efekty są zróżnicowane w przekroju państw w zależności od popularności dyscypliny. Natomiast najczęściej kontrowersji budzi wpływ dyscypliny na środowisko naturalne. Zagrożenia zostały zdiagnozowane, a środowisko golfowe podejmuje wiele skutecznych działań, żeby je zneutralizować i ograniczyć.

Przegląd rozwiązań podatkowych w wybranych krajach pokazuje, że branża golfowa nie jest traktowana w szczególny sposób w porównaniu z innymi sektorami. Istnieją jednak wyraźne różnice w opodatkowaniu na poziomie państwowym. Najniższe opodatkowanie obrotu występuje w Słowenii i Polsce, a najniższe opodatkowanie dochodów – w Czechach i Estonii. Niestety, Polska oferuje, na poziomie ustawowym, zdecydowanie gorsze warunki opodatkowania nieruchomości dla pól golfowych, szczególnie w porównaniu z Czechami i Słowacją. W świetle obowiązujących przepisów krajowych zwolnienie pól golfowych z podatku od nieruchomości jest obowiązkiem rady gminy. Należy jednak zauważyć, że gminy mogą stosować jedynie przedmiotowe, a nie subiektywne zwolnienia z podatku od nieruchomości. Takie zwolnienie powinno mieć zastosowanie do infrastruktury sportowej przeznaczonej do celów publicznych, a zatem dostępnej dla ogółu społeczeństwa przez cały czas bezpłatnie lub za opłatą. Rodzaj właściciela pola (osoba prywatna, jednostka samorządu terytorialnego lub stowarzyszenie) nie powinien mieć znaczenia. Pola golfowe spełniają te kryteria, jednak problem polega na tym, że gminy w obawie przed utratą dochodów nie chcą traktować pól golfowych jako infrastruktury sportowej i zwolnić je z podatku od nieruchomości. Uważają je za działalność gospodarczą i nakładają podatek dochodowy.

Zdaniem przedstawicieli sektora golfowego w Polsce w szczególności preferencyjne opodatkowanie pól golfowych z podatkiem od nieruchomości dałoby impuls do rozwoju sektora golfowego i popularyzacji dyscypliny³⁸. Zwłaszcza, że w 2016 roku golf powrócił do programu olimpijskiego po 112-letniej przerwie.

³⁸ *Wysokie podatki od pól golfowych hamują rozwój tej dyscypliny w Polsce*, www.ceo.com.pl [dostęp: 10.05.2020].

Streszczenie

Na forum ONZ państwa członkowskie przyjęły koncepcję zrównoważonego rozwoju (ang. *sustainable development*) w XXI wieku. Taki rozwój wymaga zawiązania współpracy na szczeblu krajowym i lokalnym oraz uruchomienia odpowiednich narzędzi i funduszy publicznych. Jednym z takich środków może być preferencyjne opodatkowanie pól golfowych.

W tekście zaprezentowano zalety i wady gry w golfa w kontekście zrównoważonego rozwoju oraz podjęto próbę oceny krajowych warunków podatkowych i ich wpływu na rozwój tej dyscypliny na tle rozwiązań wybranych państw Europy Środkowo-Wschodniej. Z opracowania wynika, że w Polsce gra w golfa jest mało popularna, a rynek golfowy jest słabiej rozwinięty w porównaniu z takimi krajami, jak Czechy, Estonia, Słowenia i Słowacja. Również opodatkowanie nieruchomości nie sprzyja rozwojowi tej dyscypliny. W Polsce sektor golfowy ma niewielki wpływ na zrównoważony rozwój.

Słowa kluczowe: gra w golfa, rynek golfa, zrównoważony rozwój, opodatkowanie pól golfowych

Summary

Taxation of golf courses in Poland and selected countries in the context of sustainable development

At the UN forum, Member States adopted the concept of sustainability in the 21st century. Such development requires establishing cooperation at national and local level and launching appropriate tools and public funds. Preferential taxation of golf courses may be one such measure. The paper presents the advantages of golf in the context of sustainable development and an attempt was made to assess the national tax conditions for the development of this discipline against the background of solutions of selected countries of Central and Eastern Europe. The paper shows that golf is not very popular in Poland and the golf market is underdeveloped compared to countries such as the Czech Republic, Estonia, Slovenia and Slovakia. Property taxation is also not conducive to the development of this discipline.

Key words: golfing, golf market, sustainable development, golf taxation

Literatura

1. *10 Top Most Played Sports*, www.pledgesports.org [dostęp: 10.04.2020].
2. *2014 Economic Impact Study of Golf in Canada*, The National Allied Golf Association, May 2014.
3. *2017 Golf Club Participation Report*, Golf Australia, June 2018.
4. *2018 Golf Club Participation Report of Australia*, Golf Australia, 2019.
5. *Canadian Golf Consumer Behaviour Study*, NAVICOM, The National Allied Golf Associations (NAGA), www.canadagolfs.ca [dostęp: 20.11.2019].
6. *Community Impact Study*, Australian Golf Industry Council, September 2017.
7. *Data on taxation*, www.europa.eu [dostęp: 10.11.2019-15.11.2019].

8. Farahmand B., Broman G., de Faire U. i in., *Golf: a game of life and death – reduced mortality in Swedish golf players*, “Scand J Med Sci Sports” 2009, vol. 19, s. 419-24.
9. *Future Links, Golf in Schools*, www.golphinschools.golfcanada.ca [dostęp: 22.11.2019].
10. *Golf and Environment*, www.auduboninternational.org [dostęp: 21.11.2019].
11. *Golf Australia*, www.golf.org.au/schoolevents [dostęp: 22.11.2019].
12. *Golf Club Participation Report of Australia 2017*, Golf Australia, June 2018.
13. *Golf Course Environmental Profile*, www.gcsaa.org [dostęp: 21.11.2019].
14. *Golf Facilities in Canada*, Golf Canada, The PGA of Canada 2017.
15. *Golf Participation Report for Europe 2016*, Golf Advisory Practice in EMEA, KPMG.
16. *Golf*, www.statista.com [dostęp: 11.12.2019].
17. *Grindavikur*, www.gggolf.is [dostęp: 12.04.2020].
18. *Japanese playing golf 2016-2030*, www.statista.com [dostęp: 17.11.2019].
19. Kelley B., *The Different Types of Golf Courses*, www.liveabout.com [dostęp: 25.11.2019].
20. Kowalczyk A., Derek M., *Zagospodarowanie turystyczne*, PWN, 2010.
21. Kowalczyk A., *Turystyka golfowa – kontrowersyjna z punktu widzenia idei turystyki zrównoważonej forma turystyki kwalifikowanej*, w: A. Kowalczyk (red.), *Turystyka zrównoważona*, PWN, Warszawa 2010, s. 272-289.
22. Lewandowski R., *Pole golfowe a podatek od nieruchomości*, www.podatki.biz [dostęp: 12.12.2019].
23. Lyu SO, Lee H., *Market segmentation of golf event spectators using leisure benefits*, “J Trav Tourism Market” 2013, vol. 30, s. 186-200.
24. Mitukiewicz M., *Golf – sport globalny*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2004, nr 4(18), s. 159-175.
25. Murray A. D., Daines L., Archibald D., Hawkes R. A., Schiphorst C., Kelly P., Grant L., Mutrie N., *The relationships between golf and health: a scoping review*, BJSM Online First, published on October 3, 2016, as 10.1136/bjsports-2016-096625, <http://bjsm.bmj.com> [dostęp: 21.11.2019].
26. *NGF's 2017 Participation Report Golf*, April 2017, www.thengfq.com [dostęp: 21.11.2019].
27. *Obiekty golfowe w Polsce*, www.pzgold.pl [dostęp: 04.11.2019-20.11.2019].
28. *Pole golfowe*, www.golfzawarcie.pl [dostęp: 25.11.2019].
29. *Tee20, Strategic Plan*, The Indian Golf Union, November 2013.
30. *The 2011 US Golf Economy Report*, Golf 20/20, October 2012.
31. *The 2016 US Golf Economy Report*, Golf 20/20, “Teconomy” 2017.
32. *The 2030 Agenda for Sustainable Development*, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, www.un.org [dostęp: 08.05.2020].
33. *The Australian Golf Industry Economic Report 2010*, Australian Golf Industry Council, 2010.

34. *The Economic Impact of Golf on the Economy of Europe*, Sports Marketing Surveys, February 2013.
35. *The environmental principles for golf courses in the United States*, www.beyond-pesticides.org [dostęp: 21.11.2019].
36. *Top 100 Golf Courses of the World*, www.top100golfcourses.com [dostęp: 17.11.2019].
37. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz.U. 2018, poz. 2174 ze zmianami.
38. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, Dz.U. 2018, poz. 1445 ze zmianami.
39. Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym, Dz.U. 2019, poz. 1256 ze zmianami.
40. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. 2019, poz. 865 ze zmianami.
41. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 2019, poz. 1387 ze zmianami.
42. *Wysokie podatki od pól golfowych hamują rozwój tej dyscypliny w Polsce*, www.ceo.com.pl [dostęp: 10.05.2020].
43. *Wytyczne UE dotyczące aktywności fizycznej*, Czwarty projekt skonsolidowany, Grupa Robocza UE „Sport i Zdrowie”, Bruksela, 10 października 2008.